

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії

06-07-174М

Методичні вказівки
та плани семінарських занять
з навчальної дисципліни

“Логіка”

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійними програмами «Міжнародні
культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна
та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 4
від 18.03.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки та плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Логіка» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійними програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної форми навчання [Електронне видання] / Наконечна О. П.– Рівне : НУВГП, 2021. – 21 с.

Укладач:

Наконечна О. П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії.

Відповідальний за випуск: Наконечна О. П., доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії НУВГП.

Керівник групи забезпечення спеціальності

034 «Культурологія» _____ Залужна А. Є.

Зміст

Вступ.....	3
1. Методи оцінювання знань.....	4
2. Структура навчальної дисципліни.....	4
3. Плани семінарських занять.....	5
4. Тести.....	10
5. Задачі.....	16
6. Залікові питання.....	19
7. Рекомендована література.....	20

© Наконечна О. П., 2021

© НУВГП, 2021

Вступ

Навчальна дисципліна «Логіка» циклу професійної та практичної підготовки бакалавра спеціальності «Культурологія» сприяє формуванню культури мислення майбутнього спеціаліста, раціонально-критичного підходу до аналізу суспільних процесів і явищ.

Опанування курсу вимагає цілеспрямованої та активної роботи на лекціях, семінарських заняттях, самостійної підготовки, ознайомлення з філософськими творами з логіки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Логіка» є вивчення форм і законів правильного мислення; дослідження мислення з точки зору правильної побудови думки, вивчення форм, схем і структури наших міркувань.

Метою навчальної дисципліни є прилучення студентів до головних принципів і операцій людського мислення, оволодіння теоретичними знаннями про форми абстрактного мислення, формальнологічні закони та їх значення в практиці дедуктивних умовиводів, оволодіння знаннями основ теорії доведення та аргументації.

Студент повинен знати:

- предмет дисципліни, її структуру, понятійний апарат;
- основні логічні форми та закони правильного мислення;
- логічні операції над поняттями та судженнями, їх правила та можливі помилки при цьому;
- засоби та методи формалізації систем висловлювань живої мови та правила оперування ними;
- основні види умовиводів, правильні та неправильні структури виводів;
- основи логічної теорії доведення та спростування, їх правила та можливі помилки при цьому.

Студент повинен уміти:

- давати правильні визначення поняттям та термінам, оперувати логічною термінологією, уникати логічних помилок;
- аналізувати та формалізувати вербальні висловлювання та системи висловлювань;
- знаходити логічні помилки у визначеннях, умовиводах та доведеннях;
- сформулювати навички коректного проведення дискусії; вміло

й ефективно застосовувати знання з логіки в своїй діяльності, аргументовано відстоювати свої погляди.

Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу здійснюється оцінювання наступних завдань:

- письмовий зріз знань, на який виноситься зміст логічних понять та категорій,
- доповідь на семінарському занятті;
- участь в дискусії на семінарському занятті;
- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- виконання індивідуальних завдань в процесі

самостійної роботи;

- написання есе;
- конспектування першоджерел;
- залік.

Для діагностики знань використовується кредитно-модульна система зі 100-бальною шкалою оцінювання.

Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1 – поточне опитування та СРС				Модуль 2 – поточне опитування та СРС			Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
T.1	T.2	T.3		T.4	T.5	T.6	40	100
5	5	10		15	10	15		

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
1	2	3	4	5
	л	с	с/р	всього
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Основні форми логічного мислення				
Тема №1. Логіка як наука: етапи її становлення та розвитку.	2	2	10	20
Тема №2. Поняття як форма мислення.	2	2	10	16
Тема №3. Судження як форма мислення.	2	2	10	16
Разом – змістовий модуль 1	6	6	30	42

Змістовий модуль 2. Закони логіки				
Тема №4. Умовивід як форма мислення та його види.	4	4	10	26
Тема №5. Характеристика основних законів логіки.	2	2	10	14
Тема №6. Логічні основи практичної та соціально-комунікативної діяльності. Основи теорії аргументації.	2	4	10	16
Разом – змістовий модуль 2	8	10	30	56
Всього годин:	14	16	60	90

Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Основні форми логічного мислення

Тема 1. Логіка як наука: етапи її становлення та розвитку

Основні поняття і категорії: мислення, чуттєве пізнання, відчуття, сприйняття, уявлення, раціональне пізнання, абстрактно-логічне пізнання, формалізація, поняття, судження, умовивід, форма мислення, зміст думки, закон мислення, істинність і правильність мислення, знак, мова, штучна мова, семіотика, семантика, прагматика.

План

1. Предметне визначення логіки як науки
2. Мислення як предмет вивчення логіки. Проблема співвідношення мислення та мови.
3. Істинність і правильність мислення.
4. Основні етапи розвитку логіки.

Контрольні питання

1. Дайте визначення логіки як науки.
2. В яких формах реалізується мисленевий процес людини?
3. Що являє собою логічна форма?
4. В чому полягає різниця між істинністю та правильністю мислення?
5. Якою є специфіка співвідношення логіки та мови?
6. У чому полягає сутність методу формалізації?
7. У чому різниця між традиційною і неklasичною логікою?
8. Чому виникає неklasична логіка?
9. У чому полягає значення логіки?
10. Які основні функції логіки?
11. У чому полягає гносеологічна функція логіки?

12. Охарактеризуйте методологічну функцію логіки. У яких науках необхідно використовувати логіку?

13. Охарактеризуйте практичну функцію логіки. На Вашу думку, вона посилюється або зменшується у сучасності порівняно з античністю?

14. Деякі автори виділяють ідеологічну функцію логіки. Чи згодні Ви з цим? Аргументуйте.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [1, 2, 3, 4, 6, 11].

Тема 2. Поняття як форма мислення

Основні поняття і категорії: поняття, суттєві ознаки, несуттєві ознаки, аналіз, синтез, абстрагування, зміст поняття; об'єм поняття; логічний клас предметів; узагальнення понять; обмеження понять; визначення понять; відношення між поняттями, поділ понять; сумісність понять.

План

1. Поняття як форма мислення.
2. Поняття і слово, теорія іменування в логіці.
3. Зміст, обсяг та види понять.
4. Відношення між поняттями.
5. Логічні операції над поняттями.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте особливості поняття як форми мислення.
2. Чим відрізняється уявлення від понять по змісту та пізнавальному значенню?
3. Покажіть на конкретному прикладі, як утворення понять пов'язане з активною творчою діяльністю розуму по переробці чуттєвого матеріалу нашого досвіду.
4. Дайте характеристику таким логічним прийомам як порівняння, аналіз, абстрагування, синтез, узагальнення.
5. Розкрийте співвідношення логічної структури думки та граматичної побудови мови.
6. Якою є логічна структура понять?
7. Наведіть приклади логічної операції узагальнення та обмеження понять.
8. Назвіть види понять за змістом та обсягом.
9. Наведіть приклади різних відносин між поняттями.
10. В чому полягає сутність операції визначення?
11. Назвіть правила визначення понять.
12. Що означає логічний поділ понять?

13. Перерахуйте правила поділу понять.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна [1, 2, 3, 4, 11].

Тема 3. Судження як форма мислення

Основні поняття і категорії: судження, істинне судження, хибне судження, терміни судження, просте судження, складне судження загально-стверджувальні судження, загально-заперечні судження, частково-стверджувальні судження, частково-заперечні судження, розподіленість термінів, кон'юнкція, диз'юнкція, імплікація, еквіваленція, «логічний квадрат».

План

1. Загальна характеристика суджень.
2. Класифікація суджень. Поділ суджень за модальністю.
3. Відношення між судженнями за кількістю та якістю.
«Логічний квадрат».
4. Складні судження та його види.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте судження як форму мислення.
2. Розкрийте структуру судження.
3. Як поділяються судження по складу суб'єкта та предиката?
4. Чим судження як форма мислення відрізняється від поняття?
5. Які існують класифікації суджень?
6. Дайте визначення правилам розподільності термінів?
7. Дайте визначення сумісних і несумісних суджень?
8. Що таке «логічний квадрат»?
9. Якою є специфіка складного судження?
10. Розкрийте риси істинності та хибності суджень?

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна [4, 6, 12].

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Умовивід як форма мислення та його види

Заняття 1. Дедуктивний умовивід

Основні поняття і категорії: умовивід, посилки (засновки), логічна основа висновку, дедуктивний умовивід, індуктивний умовивід, безпосередній умовивід, умовивід за аналогією, силігізм, фігури категоричного силігізму, модуси категоричного силігізму, полісилігізм, сорит, епіхейрема.

План

1. Поняття умовиводу, його види.
2. Безпосередні дедуктивні умовиводи.

3. Опосередковані дедуктивні умовиводи.
4. Категоричний силіслогізм та його різновиди.
5. Складні силіслогізми (полісиліслогізми). Сорит. Епіхейрема.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте умовивід як форму мислення.
 2. В чому сутність логічного акту умозаклучення?
 3. Наведіть приклад умовиводу, з якого було б видно органічну єдність категорій одиничного, особливого, загального і всезагального.
 4. Що таке силіслогізм?
 5. Проаналізуйте структуру силіслогізму на конкретному прикладі.
 6. Перерахуйте загальні правила силіслогізму.
 7. Поясніть фігури категоричного силіслогізму.
 8. Поясніть модуси категоричного силіслогізму.
 9. Наведіть приклади кожного з чотирьох модусів першої фігури силіслогізму.
 10. Які логічні помилки є можливими в силіслогізмах.
 11. Дайте визначення скороченим та складним силіслогізмам.
 12. Що таке розділово-категоричні умовиводи?
 13. Наведіть приклади умовно-категоричного умовиводу.
 14. Наведіть приклади умовно-розділового умовиводу.
- Література:** базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [1, 2, 7, 11].

Заняття 2. Індуктивний умовивід

Основні поняття і категорії: індукція; повна індукція; неповна індукція; індукція через відбір; наукова індукція; причинний зв'язок; умовивід за аналогією, аналогія властивостей, аналогія відношень, строга аналогія, нестрога аналогія.

План

1. Сутність індуктивного умовиводу.
2. Повна і неповна індукція.
3. Популярна та наукова індукція.
4. Помилки в індуктивному умовиводі.
5. Умовивід за аналогією.

Контрольні питання

1. Що таке індуктивний умовивід? Які види індуктивних міркувань ви знаєте?
2. Що таке повна індукція?
3. Що таке неповна індукція? Які види неповної індукції ви знаєте?

4. В чому різниця між популярною та науковою індукцією?
5. Якими є основні помилки, що допускаються при побудові індуктивних умовиводів?
6. Чи можна за допомогою індукції отримати достовірне знання?
7. Які умови правомірності індуктивних міркувань? Які типові помилки допускаються в таких міркуваннях?
8. Що таке міркування за аналогією?
9. Які види міркувань за аналогією ви знаєте?
10. Які умови правомірності міркувань за аналогією?
11. Чому аналогія дає лише ймовірні висновки?

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [1, 2, 7, 11].

Тема 5. Характеристика основних законів логіки

Основні поняття і категорії: визначення, логічна несуперечність, послідовність, обґрунтованість, закон тотожності, закон суперечності (несуперечності), закон виключення третього, закон достатньої підстави.

План

1. Поняття логічного закону.
2. Закон тотожності.
3. Закон суперечності (несуперечності).
4. Закон виключеного третього.
5. Закон достатньої підстави

Контрольні питання

1. Що називається законом логіки?
2. Які ви знаєте основні закони логіки?
3. Сформулюйте основні риси правильного мислення.
4. Як формулюється закон тотожності? Що призводить до його порушення?
5. Як формулюється закон суперечності? За яких умов виникає суперечність?
6. Які ви знаєте наслідки, що випливають із закону суперечності?
7. Чому закон суперечності не діє на «логічному квадраті» між судженнями типу А та Е?
8. Як формулюється закон виключеного третього?
9. Які закони логіки діють між одиничними судженнями, в одному з яких щось стверджується, а в другому те саме, в той же час, у тому ж відношенні заперечується?
10. Як формулюється закон достатньої підстави? Наведіть приклади, де б порушувався цей закон.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [1, 2, 7, 10, 11].

Тема 6. Основи теорії аргументації

Основні поняття і категорії: доведення, правила доведення, пряме доведення, непряме доведення спростування, демонстрація, теза, антитеза, аргументація,

План

1. Поняття та структура доведення.
2. Правила формально-логічного доведення.
3. Пряме та непряме доведення.
4. Поняття спростування та його види.
5. Правила змістовного доведення.

Контрольні питання для самоперевірки

1. Як можна визначити операції «аргументації» і «доведення»?
2. Яка структура доведення?
3. Які види доведення вам відомі?
4. Які види аргументів використовують у доведенні?
5. Які ви знаєте правила стосовно тези доведення?
6. Чим відрізняються пряме та непряме доведення?
7. Які є правила стосовно аргументів?
8. Як формулюється правило стосовно демонстрації доведення?
9. Які помилки виникають внаслідок порушення правил стосовно тези?
10. Які помилки можуть виникнути внаслідок порушення правил щодо аргументів?
11. Які помилки виникають внаслідок порушення правил стосовно способу доведення? Що таке спростування та які види його ви знаєте?
12. Що таке спростування тези?
13. Чим характеризується спростування аргументів?
14. У чому полягають особливості спростування демонстрації?
15. Які основні правила та можливі помилки у змістовному доведенні?

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [1, 4, 8, 9].

Тести

1. Вкажіть правильне визначення: логіка це –
А) філософська наука про мислення;
Б) наука про форми абстрактного мислення;
В) філософська наука про форми та закони мислення;
Г) філософська наука про форми та закони правильного мислення;

Д) філософська наука про пізнання.

2. Форми абстрактно-логічного мислення це:

А) поняття, відчуття, судження;

Б) поняття, судження, умовивід;

В) судження, сприйняття, мислення;

Г) умовивід, уявлення, дискурс, поняття;

Д) мислення, відчуття.

3. Мова це:

А) засіб спілкування;

Б) знакова система для передачі інформації;

В) знакова система, яка використовується для передачі, зберігання та накопичення інформації;

Г) засіб вираження емоцій

Д) все перераховане.

4. Семіотика досліджує:

А) принципи функціонування знаків та знакових систем;

Б) форми абстрактно-логічного мислення;

В) функціонування відчуття, сприйняття та уявлення;

Г) істинність та правильність мислення.

Д) закони пізнання.

5. До основних функцій логіки не відноситься:

А) пізнавальна;

Б) методологічна;

В) світоглядна;

Г) ідеологічна;

Д) практична.

6. За обсягом поняття діляться на:

А) загальні та одиничні;

Б) загальні, індивідуальні, хибні та гіпотетичні;

В) нереструючі, співвідпорядковано, збірні, нульові та хибні;

Г) нульові, хибні, необхідні та гіпотетичні;

Д) загальні, одиничні, збірні та нульові.

7. Операція поділу це:

А) розкриття обсягу поняття;

Б) характеристика елементів змісту;

В) опис ділених понять;

Г) визначення роду та виду поняття;

Д) встановлення співмірності понять.

8. Сумісні поняття включають в себе:
- А) рівнозначні, підпорядковані та частково-збіжні;
 - Б) протилежні та суперечні;
 - В) співпідпорядковані, частково-збіжні, несумісні;
 - Г) сумісні, несумісні;
 - Д) співпідпорядковані, суперечні та протилежні.
9. Існують такі види несумісних понять:
- А) порівнянні, суперечні та протилежні;
 - Б) співпідпорядковані, суперечні та протилежні;
 - В) підпорядковані, сумісні, суперечні та рівнозначні;
 - Г) порівнянні, непорівнянні та несумісні;
 - Д) частково-збіжні та рівнозначні.
10. Поняття це:
- А) одна з форм чуттєвого рівня пізнання;
 - Б) структурний термін простого судження;
 - В) форма абстрактно-логічного мислення, в якій відображаються істотні, загальні, суттєві ознаки предметів;
 - Г) вид дедуктивного умовиводу.
11. «Логічний квадрат» виконує функцію:
- А) демонстрації відношень між поняттями;
 - Б) демонстрації відношень між чуттєвими формами мислення;
 - В) обґрунтування особливостей абстрактно-логічного мислення;
 - Г) демонстрації відношень між умовиводами;
 - Д) демонстрації відношень між простими категоричними судженнями.
12. Термін (S, P) вважається розподіленим якщо:
- А) його обсяг повністю включається до обсягу іншого терміну;
 - Б) він має суб'єкт, предикат та зв'язку;
 - В) його обсяг повністю виключається з обсягу іншого терміна;
 - Г) його обсяг повністю включається або виключається з обсягу іншого терміна;
 - Д) його обсяг частково включається в обсяг іншого терміна.
13. Термінами структури простого категоричного судження є:
- А) поняття, умовивід та зв'язка;
 - Б) суб'єкт, предикат;
 - В) зв'язка, термін та квантор;
 - Г) суб'єкт, предикат, поняття та умовивід.
14. Згідно з об'єднаною класифікацією простих категоричних суджень за якістю та кількістю вони поділяються на:

А) загально стверджувальні, загально заперечні, частково стверджувальні та частково заперечні;

Б) загально стверджувальні та загально заперечні;

В) частково заперечні та загально стверджувальні;

Г) сумісні та несумісні;

Д) несумісні та загально заперечні.

15. Судження це:

А) один з модусів простого категоричного силогізму;

Б) форма абстрактно-логічного мислення, яка відображає зв'язки міжпредметами, або між предметами та їхніми ознаками;

В) вид доведення;

Г) один з основних законів логіки.

16. Безпосередні умовиводи поділяються на:

А) правильні та неправильні;

Б) обернення, протиставлення предикату;

В) обернення, перетворення, протиставлення предикату та виводи залогічним квадратом;

Г) сумісні, несумісні, перетворення та обернення;

Д) порівнянні, непорівнянні, сумісні та несумісні.

17. Простий категоричний силогізм це:

А) вид індуктивного умовиводу;

Б) дедуктивний умовивід про відношення двох крайніх термінів на підставі їх зв'язку із середнім терміном;

В) вид безпосереднього умовиводу в якому поєднуються суб'єкт та предикат;

Г) вид дедуктивного умовиводу в якому відсутній середній термін;

Д) вид складного судження.

18. Складовими структури простого категоричного силогізму є: А) більший термін, поняття та зв'язка;

Б) більший та менший терміни;

В) більший, менший та середній терміни;

Г) менший та середній терміни;

Д) зв'язка та судження.

19. Умовивід це:

А) одна з операцій над поняттями;

Б) основний закон логіки;

В) форма абстрактно-логічного мислення;

Г) поєднання синтезу та абстрагування

Д) спосіб поділу понять.

20. Видами індуктивного умовиводу є:

- А) повна індукція, неповна індукція, популярна індукція та наукова індукція;
- Б) сумісна та несумісна індукція;
- В) наукова та популярна індукція;
- Г) порівнянна та непорівнянна індукція;
- Д) повна, неповна та наукова індукція.

21. Наукова індукція це:

- А) умовивід, в засновках якого поряд з повторюваністю ознаки у деяких предметів класу міститься також знання про залежність цієї ознаки від певних властивостей предмета;
- Б) вид неповної індукції;
- В) вид умовиводу, який використовується в науці;
- Г) вид умовиводу в якому стверджується все загальність причинногозв'язку;
- Д) вид безпосереднього умовиводу.

22. Повна індукція це:

- А) умовивід, в якому на підставі повторюваності ознаки у кожного предмета певного класу роблять висновок про приналежність цієї ознаки всім предметам даного класу;
- Б) вид дедуктивного умовиводу, в якому за допомогою певних правил з двох суджень-засновків роблять висновок, що містить у собі нове знання;
- В) різновид операції спростування;
- Г) вид складного судження
- Д) вид простого судження.

23. Правильним визначенням закону тотожності є:

- А) закон тотожності це – закон правильного мислення;
- Б) кожна думка про окремий предмет чи його властивість в межах даного міркування повинна зберігати один і той самий зміст;
- В) закон тотожності це закон, що заперечує закон суперечності;Г) кожна думка повинна бути рівнозначною самою собі;
- Д) закон тотожності це закон, який регулює відношення між правильними судженнями.

24. Правильним визначенням закону суперечності (несуперечності) є:

- А) закон суперечності регулює відношення між несумісними поняттями;
- Б) два несумісних твердження не можуть бути істинними;
- В) два сумісних твердження можуть бути істинними за певних

умов; Г) два несумісні твердження про один і той самий предмет, в одному й тому ж самому відношенні не можуть бути одночасно істинними;

Д) два несумісні судження можуть бути істинними лише частково.

25. Правильним визначенням закону виключення третього є:

А) два суперечливі судження про один і той самий предмет, в одному й тому самому відношенні не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними, одне з них істинне, а інше необхідно хибне;

Б) два суперечливі судження можуть бути істинними лише частково;

В) суперечливі судження не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними;

Г) судження класифіковані як суперечні можуть бути одночасно і істинними і хибними;

Д) два суперечливі судження про один і той самий предмет, в одному й тому самому відношенні можуть бути або одночасно хибними або одночасно істинними.

26. Доведення це:

А) одна з форм мислення;

Б) закон правильного мислення;

В) логічна операція обґрунтування істинності судження;

Г) логічна операція обґрунтування істинності будь-якого судження за допомогою інших істинних і пов'язаних з ним суджень;

Д) операція логічного аналізу протилежна абстрагування.

27. В структуру доведення входять:

А) теза, аргументи та демонстрація;

Б) аргументи, поняття та судження;

В) терміни, умовивід та теза;

Г) теза, демонстрація, поняття та демонстрація;

Д) поняття, судження та аналіз.

28. Операція спростування це:

А) вид логічного прийому, який використовується при визначенні поняття;

Б) прийом аналізу, що дозволяє розкрити зміст поняття;

В) операція встановлення хибності або необґрунтованості раніше висунутої тези;

Г) форма мислення в якій предмети визначаються через перелік

суттєвих ознак;

Д) один з основних законів мислення.

29. Видами спростування є:

А) пряме та непряме;

Б) сумісне, несумісне та абстрактне;

В) порівнянне, непорівнянне, частково стверджувальне та непряме;

Г) спростування не ділиться на види, оскільки існує лише один вид спростування;

Д) конкретне та абстрактне.

Задачі

1. Поділіть наведені поняття, розкрийте структуру операції поділу понять:

а) футболіст;

б) студент;

в) автомобіль;

г) навчальний заклад.

2. Наведіть приклади понять, обсяги яких перебувають між собою у відношеннях:

а) перетину;

б) контрадикторності; в) підпорядкованості; г) контрарності.

3. Наведіть приклади таких видів понять:

а) конкретних і абстрактних;

б) позитивних і негативних, співвідносних і не співвідносних.

4. Визначте відношення між обсягами понять, графічно зобразивши їх за допомогою кіл Ейлера:

а) будинок, цегляний будинок, дерев'яний будинок, одноповерховий будинок, двоповерховий будинок;

б) студент, не студент.

5. Зобразіть відношення між обсягами поданих понять за допомогою колових схем:

а) студент, відмінник навчання, аспірант, школяр;

б) президент України, перший президент України, генеральний прокурор, посадова особа;

в) метал, рідина, червона ртуть;

г) викладач, викладач філософії, доцент, незадовільна оцінка.

6. Узагальніть і обмежте такі поняття:

а) місто України; б) студент.

7. Визначте відношення між обсягами понять, графічно зобразивши їх за допомогою кіл Ейлера:

- а) навчальний заклад, Національна Академія наук України, університет, НУВГП, технікум.
- б) прекрасний пес, потворний пес, пес.
8. Визначте, чи правильно виконано обмеження понять, обґрунтуйте свою думку:
- а) книга – сторінка – абзац – слово;
- б) книга – підручник – підручник з логіки.
9. Визначте, чи правильно виконано узагальнення понять, обґрунтуйте свою відповідь:
- а) дуб – дерево – ліс;
- б) Г.С. Сковорода – відомий український філософ – філософ – людина.
10. Визначте, чи правильно виконано узагальнення понять, обґрунтуйте свою відповідь:
- а) комп'ютер – машина – знаряддя праці – предмет;
- б) С. Бубка – стрибун із жердиною – чемпіон світу – легкоатлет – спортсмен.
11. Перевірте правильність поділу понять. Якщо поділ неправильний, вкажіть, яке правило порушено і назвіть помилку:
- а) люди – це жінки, чоловіки та діти;
- б) фізичні тіла діляться на тверді, рідкі та газоподібні;
- в) тварини діляться на хижаків, не хижаків та домашніх тварин;
- г) транспорт поділяється на сухопутний, морський, повітряний та автомобільний.
12. Визначте вид судження і його структуру:
- а) «Деякі люди є не безпечнішими, ніж сама хвороба» (Сенека).
- б) «Жодна причина не вибачає неввічливості» (Т. Шевченко).
13. Поділіть наведені поняття, розкрийте структуру операцій поділу понять:
- а) студент;
- б) навчальний заклад.
14. Визначте вид суджень і його структуру:
- а) «Рукописи не горять» (М. Булгаков);
- б) «Слово часто буває переконливішим від золота» (Демокрит).
15. Визначте кількість і якість таких висловлювань, звівши їх до одного з чотирьох типів: А (SP), Е (SP), І (SP), О (SP):
- а) і Цезар не вище граматиків;
- б) не все те, що дозволено, варто поваги;
- в) мистецтво – в умінні приховувати мистецтво;

г) провина не є злочином.

16. В приведених прикладах визначте тип судження (А, Е, І, О), зобразіть відношення між термінами за допомогою діаграм Ейлера і визначте розподіленість термінів:

а) найвище право часто є і найвищим злочином;

б) немає таких істин, які б визнавались усім людством;

в) не існує такої істини, яку б не спростували; г) рабський вчинок – не завжди вчинок раба.

17. Наведіть приклади двох суджень, які б перебували між собою увідношеннях:

а) контрадикторності (за логічним квадратом);

б) підпорядкування (за логічним квадратом).

18. Що ви можете сказати про наведені пару суджень?

Озеро Світязь – глибоке. Озеро Світязь – мілке;

б) деякі студенти вчаться добре; деякі студенти вчаться погано.

19. Наведіть приклади двох суджень, які б перебували між собою увідношеннях:

а) контрарності (за логічним квадратом);

б) субконтрарності (за логічним квадратом).

20. Визначте вид наведених складних суджень і запишіть їх за допомогою символів:

а) коли я молюсь чужою мовою, то дух мій молиться, а розум спить (Апостол Павло);

б) бачити несправедливість і мовчати – це значить самому брати в нійучасть (Ж.-Ж. Руссо).

21. Побудуйте безпосередній умовивід за допомогою операції **обернення суджень**:

а) із допомогою стверджувального судження – засновку (варіант 1);

б) із допомогою стверджувального судження – засновку (варіант 2);

22. Побудуйте безпосередній умовивід за допомогою операції **перетворення суджень**:

а) із часткового заперечного судження – засновку (варіант 3);

б) із часткового стверджувального судження – засновку (варіант 4).

23. Побудуйте безпосередній умовивід за логічним квадратом на основі відношень контрадикторності:

а) із загально заперечного судження – засновку;

б) із частково стверджувального судження – засновку.

24. Наведіть приклади конкретних міркувань, яке б відповідало такому правильному модусу простого категоричного силлогізму(

ПКС):

а) АОО2;

б) АЕО4.

25. Виконайте операцію обернення (конверсії) таких атрибутивних суджень:

а) усі злочини є суспільно-небезпечними діями;

б) деякі студенти навчаються добре.

26. Наведіть приклади конкретного міркування, яке б відповідало такому правильному модусу простого категоричного силогізму (ПКС):

а) ЕАЕ- 1;

б) ІАІ-3.

27. Виконайте операцію перетворення таких атрибутивних суджень: а) усі люди є живими істотами; б) деякі люди є культурологами.

28. Наведіть приклад:

а) полісилогізму;

б) сориту.

29. Наведіть приклад:

а) ентимеми;

б) епіхейреми.

30. Наведіть приклад конкретного міркування, яке б відповідало схемі:

а) простої конструктивної дилеми;

б) складної деструктивної дилеми.

31. Наведіть приклад конкретного міркування, яке б відповідало схемі:

а) простої деструктивної дилеми;

б) складної конструктивної дилеми.

Залікові питання

1. Предмет логіки як науки.

2. Рівні емпіричного пізнання дійсності: відчуття, сприйняття, уявлення.

3. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід.

4. Поняття про логічну форму.

5. Істинність думки.

6. Формальна правильність міркувань.

7. Співвідношення мислення і мови.

8. Формалізація як основний метод логіки.

9. Характеристика поняття як форми мислення.
10. Види понять.
11. Загальна характеристика відношень між поняттями
12. Відношення сумісності (рівнозначність, перетин, підпорядкування).
13. Відношення несумісності (протилежність, суперечність, співпідпорядкування).
14. Логічні операції: узагальнення й обмеження понять.
15. Операція визначення понять.
16. Операція поділу понять.
17. Правила поділу понять.
18. Класифікація та її види.
19. Загальна характеристика судження як форми мислення.
20. Види простих суджень.
21. Структура простих суджень.
22. Категоричні судження та їх види.
23. Характеристика умовних суджень.
24. Логічні операції над простими атрибутивними судженнями.
25. Логічні операції над простими релятивними судженнями.
26. Логічні операції над складними судженнями.
27. Функціонально-істинносні відношення між простими категоричними судженнями за логічним квадратом.
28. Види складних суджень.
29. Кон'юнкція.
30. Проста і строга диз'юнкція.
31. Імплікація.
32. Заперечення.
33. Табличне визначення основних логічних сполучників.
34. Загальна характеристика логічного закону.
35. Закон тотожності.
36. Закон заборони суперечності.
37. Закон виключеного третього.
38. Закон достатньої підстави.
39. Характеристика основних видів умовиводів.
40. Основні види безпосередніх умовиводів.
41. Простий категоричний силізм (ПКС).
42. Структура простого категоричного силізму.
43. Фігури і модуси простого категоричного силізму.
44. Скорочено-розподільні силізми (ентимеми).

45. Складні і складноскорочені силогізми (полісилогізми, сорити).
46. Розділово-категоричні умовиводи.
47. Розділово-умовні умовиводи.
48. Умовно-категоричні умовиводи.
49. Характеристика індуктивних умовиводів.
50. Логічна характеристика повної індукції.
51. Логічна характеристика неповної індукції.
52. Види гіпотез.
53. Аналогія (традуктивний умовивід).
54. Основні види аналогії.
55. Поняття про доведення.
56. Правила доведення і спростування.
57. Помилки, які виникають при порушенні правил доведення і спростування.
58. Софізми, парадокси і паралогізми.
59. Епіхейрема.
60. Сорити (складноскорочені полісилогізми).

Література

Базова

1. Конверський А. Є. Логіка : підручник. 2-ге вид., виправлене. Київ, 2017. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/Konversky_Logik/194/193/6
2. Жеребкін В. Є. Логіка : підручник. Київ, 2008.
3. Мозгова Н. Г. Логіка : навч. посібник. Київ, 2008.
4. Хоменко І. В. Логіка : теорія та практика : підручник. Київ, 2010.

Допоміжна

1. Бандурка О. М., Тягло О. В. Курс логіки : підручник. Київ, 2002.
2. Богдановський І., Льовкіна О. Логіка : опорний конспект. Київ, 2004.
3. Жоль К. К. Вступ до сучасної логіки. Київ, 2002.
4. Ішмуратов А. Т. Вступ до філософської логіки. Київ, Абрис, 1997.
5. Логіка: словник-довідник / авт.-уклад. М. Г. Тофтул. Київ, 2012.
6. Логіка : Хрестоматія / авт.-упор. С. Д. Цалін. Харків, Факт, 2010. 864 с.
7. Логічний словник-довідник / С. Д. Цалін. Харків, Факт, 2006. 384 с.
8. Логико-риторические аспекты диалога : монография / В. Ф. Берков и др. ; под ред. И. В. Хоменко. Київ, 2011.
9. Минто В. Дедуктивная и индуктивная логика. Минск, 2002.
10. Современный словарь по логике. Минск, 1999.
11. Шепетяк О. Логіка : підручник. Київ, 2015.